

Høringsuttalelse – forslag til forskrift om adopsjon

Vi viser til høringsnotat datert 20.02.18 hvor det bes om høringsinstansenes syn på forslag om forskrift til adopsjonslov.

Utenlandsadoptertes politiske utvalg (UAPU) stiller seg positiv til at man ønsker å samle rettsvernet til innenlandsadopterte og utenlandsadopterte i en felles lov. I tillegg er vi positive til at man ønsker å tydeliggjøre de ulike rettsvernene. I uttalelsen ønsker vi å konsentrere oss om tolkningen av de skjønsmessige kriteriene som forslaget setter opp. I det følgende vil vi derfor komme med bemerkninger til departementets høringsnotat der vi finner det nødvendig.

Lovens formål

Etter adopsjonsloven skal adopsjon skje når det antas at dette vil være til barnets beste, jf. adopsjonsloven § 2. Vi er glade for at barnets beste er utgangspunktet for vurderingen av adopsjon, og at dette uttales konkret i tråd med andre lovverk som gjelder omsorg for barn.

1. Lovens saklige virkeområde

Loven sitt virkeområde slik forskriften står, fungerer i det private rom, i hjemmet. UAPU viser til at en forskrift/lov ikke bare angir hvordan loven skal håndheves, men at den også vil ha en holdningsskapende virkning og fremstå som en symboleffekt i seg selv. Dette må ikke undervurderes. Vi ber departementet om å lovregulere oppfølging av adoptivfamilien også etter adopsjon, på en slik måte at barn som adopteres ivaretas gjennom hele oppveksten. En slik regulering vil ikke bare dreie seg om at barnet får god omsorg i hjemmet, men også om at barnet ivaretas i det offentlige rom.

UAPU påpeker at det i dag ikke er hjemmelsgrunnlag for god oppfølging av adopterte barn i Norge, utover det som implisitt fremgår av adopsjonsloven § 2, om at adopsjon skal være «til barnets beste.» UAPU mener at dette ikke er tilstrekkelig. Dette er på bakgrunn av at staten tilrettelegger for utenlandsadopsjon, og vi mener at oppfølging etter adopsjon er noe staten har ansvar for etter Haagkonvensjonen. UAPU mener at det er svært hensiktsmessig at det opprettes et eget kompetansesenter for området oppfølging etter adopsjon. Dette ville kunne ivareta barna som kommer til Norge på en god måte, samtidig som det vil fungere som en støtte for barn, unge og voksne adopterte i Norge og deres familier. Det er en kjensgjerning at mange adopterte i dag ikke har hatt det trygt og godt i den familien som de har kommet til. Dessverre har en rekke utenlandsadopterte havnet i barnevernet enten på institusjon eller i fosterhjem. Vi viser her til Folkehelseinstituttets rapport fra 2013 av Gärtner & Heggland: «Adopterte barn, ungdom og voksne: En kunnskapsoppsummering om kognitiv kompetanse, psykisk helse og bruk av hjelpetjenester.» og «Når solskinnshistoriene blekner. Enkelte adoptivfamiliers hjelpebehov og deres møte med ulike hjelpeinstanser.» fra 2005, skrevet av sosiolog og forsker ved Politihøgskolen, Marit Egge.

Forslaget i forskriften tar i hovedsak for seg den tekniske delen av at adopsjonssøkere godkjennes og et barn får nye foreldre. En del av formuleringene er svært skjønsmessige, og UAPU foreslår at departementet utarbeider et rundskriv eller et annet dokument med bindende føringer der man konkretiserer rammene for skjønnsutøvelsen.

Alternativt bør staten etterse at det i hver kommune er fagfolk i både pedagogisk – psykologisk tjeneste og i barnevernstjenesten som har god faglig kompetanse på oppfølging av adopterte barn og deres familier.

2. Sammenfatning av krav ved spedbarnsadoptsjon og utenlandsadoptsjon

UAPU stiller seg bak at det bør stilles grunnleggende krav til alle adopsjonssøkere, uavhengig om dette gjelder nasjonale adopsjoner eller utenlandsadoptsjoner.

Vi ber om at det legges til rette for at alle barn har det samme rettsvernet – uavhengig om man er født i Norge, eller om man er født i utlandet. Det vises under punkt 3.1.1, (s. 5) at « Ved nasjonal spedbarnsadoptsjon vil barnet være kjent for myndighetene når Bufetat skal velge foreldre til barnet. Bufetat kan derfor foreta en mer konkret vurdering av søkerne enn hva som er mulig ved søknad om forhåndssamtykke til adopsjon av barn fra utlandet.» Dette er vi glad for. Samtidig ber vi om at det legges krav til adopsjonsformidlerne om å innhente opplysninger så langt det er mulig, om biologisk opphav, særlige forhold rundt biologiske foreldre og barnets historie slik at det er mulig å foreta en så konkret vurdering som mulig av hvilke adoptivforeldre som kan passe til barnet. Det vil også være mer forutsigbart for adopsjonssøkere å få vite så mye som mulig om barnets historie. UAPU presiserer at slik forslaget om forskrift står i dag, kan det se ut som at utenlandsadopterte barn kan ha et svakere rettsvern enn norskfødte adopterte barn. Dette må også sees i sammenheng med innenlandsadoptertes rett til kontakt med biologiske foreldre, noe som i mange tilfeller automatisk vil skje gjennom tilsynsfører i barnevernet. Man vil da oppnå en «vaktbikkjefunksjon» for det adopterte barnet der det vil være enklere å avdekke om det adopterte barnet ikke har det bra i sin nye familie. For utenlandsadopterte barn vil en samværsordning i de aller fleste tilfeller ikke være mulig. De utenlandsadopterte barna er avhengig av adoptivforeldre som ønsker å formidle kontakt dersom biologiske foreldre er kjent i opprinnelseslandene.

Samtidig påpeker vi at den «vakt-bikkje»-funksjonen barnevernet vil ha i saker som gjelder innenlandsadoptsjon som nevnt ovenfor, er et argument for at staten helt klart bør følge opp utenlandsadopterte nærmere etter adopsjonen.

Det bør således være et krav til at også det utenlandsadopterte barnet har rett til å kjenne sitt opphav. Den dagen den adopterte ønsker å søke biologisk opphav, bør staten bidra med støtte både psykologisk og økonomisk hjelp i lys av at staten via Haag-konvensjonen har forpliktet seg til å ta vare på og følge opp adoptivfamiliene.

3. Forhold rundt søkerne

Punkt 3.2.1 setter opp flere skjønsmessige vurderingspunkter. UAPU ber om at man tydeliggjør og eksemplifiserer gjennom et eget rundskriv hvordan de skjønsmessige vurderingene kan foretas. For eksempel dersom en enslig skal adoptere; hvordan skal det sikres at barnet har kontakt med begge kjønn i oppveksten? Kan man ha obligatoriske samtaler med øvrig familie/venner for å i sikrere grad kunne kartlegge familie- og vennerelasjoner?

Bolig og stabil økonomi bør være et utgangspunkt, men ikke avgjørende. Vennskaps – familierelasjoner bør bekreftes av venner og øvrig familie som det refereres til for å sikre

sannferdighet. Disse presiseringene bør tas som en del av vurderingene bak prinsippet om barnets beste.

I rundskriv Q-1046, vises hvordan en sosialrapport skal bygges opp. Vurderingene som skal gjøres, blant annet gjennom samtaler med adopsjonssøkerne og deres barn er på langt vei gode. Spørsmålene som skal besvares angående motivasjon, sorg, hvordan samlivet fungerer, deres oppvekst, forhold til egne foreldre, søsken, kan avdekke forhold som gir grunn til å slutte om adopsjonssøkerne fremstår som egnet for å adoptere. Særlig er spørsmål knyttet til tap av biologiske barn, sorg over barnløshet, tidligere skilsmisser, barn som ikke bor hos dem, forhold til rusmidler, holdninger og syn på barneoppdragelse alle forhold som der er viktige å være observant på.

Kunnskapen om og forståelsen av adopterte barns behov og utredningsenhetens vurdering er svært viktig og vil sette i gang refleksjoner rundt utrederens inntrykk av adoptivsøkerne. Selv om tematikken er velfundert fra departementets side, mener UAPU at man kan sikre det adopterte barnets oppvekst enda mer.

UAPU ønsker å presisere at dette er forhold som ikke er statiske og som i et livsperspektiv vil bli påvirket av mange andre forhold som igjen vil sette foreldrenes egnethet på prøve. UAPU er av den oppfatning at det aldri vil være mulig på forhånd å finne optimale foreldre, på bakgrunn av dette mener vi at det bør fokuseres på hvordan man kan følge opp familiene med adekvat hjelp og veiledning. Eksempelvis vil det være naturlig å benytte seg av kompetansen og kunnskapen Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Helseregion Øst og Sør (RBUP), Bufetat og faglig utvalg innehar.

Adopterte barn som devalueres av sine adoptivforeldre, lider. At krenkede barn blir syke voksne er veletablert innenfor forskning på mishandlede barn. I UAPU er vi godt kjent med flere utenlandsadopterte som har opplevd omsorgssvikt, vold og overgrep i sine adopsjonsfamilier. Slike historier forekommer i Norge, også i dag, og UAPU ønsker så langt som mulig å forebygge dette ved en adekvat utvelgelse av adopsjonssøkere. Vi viser til følgende dommer; TOSLO 2003 – 4660 og LA2015-20000. Både dommen fra Oslo tingrett og dommen fra Agder lagmannsrett gjelder seksuelle overgrep mot utenlandsadopterte barn.

UAPU mener at det ikke er mulig å ha et utvelgelses-system som sikrer fullt og helt at disse historiene ikke skal forekomme. Derimot mener vi at lovfestet obligatorisk oppfølging av alle adoptivfamilier vil være den beste måten å sikre en god og rettmessig oppvekst for alle adoptivbarn. Hensynet til barna og deres beste bør være hovedfokus ved en slik bestemmelse.

UAPU jobber for at adopsjon bør ses på i et livsperspektiv og ikke bare som en prosess som avsluttes idet den juridiske og formelle delen av adopsjonen er gjennomført. I lys av dette ønsker UAPU å fremheve følgende angående etteradopsjonsarbeid:

Etteradopsjonsarbeid går helt klart inn under definisjonen av å drive adopsjonsformidling på en profesjonell, etisk og faglig forsvarlig måte. Dersom staten ikke tar ansvaret de har forpliktet seg til gjennom Haagkonvensjonen for å drive med etteradopsjonsarbeid, bør dette delegeres til en ekstern instans som har høy faglig kompetanse og har gode økonomiske og menneskelige ressurser. UAPU

mener at dette bør være en ekstern instans fordi de står fristilt til å kunne møte adoptivfamiliene på nøytral grunn uten å komme i konflikt med andre interesser. Vi oppfordrer staten til å innhente den allerede opparbeidede adopsjonskompetansen og kunnskapen fra adopsjonsforeningene som i mangel av et annet tilbud har påtatt seg rollen. UAPU oppfordrer adopsjonsmyndigheten til å kartlegge hvordan foreningene driver etteradopsjonsarbeid, og hvordan de kan bidra til å sikre etteradopsjonsarbeidet eksternt.

Statens ansvar for adopterte barn kan delvis ivaretas gjennom en tilstrekkelig kartlegging av adopsjonssøkere og oppfølging etter adopsjon. UAPU mener at adoptivfamilien må følges tettere opp enn i dag. Dette mener vi er legitimt, som også sagt ovenfor, ettersom Norge har tar del i et samarbeid og har påtatt seg et ansvar på vegne av andre land ved å «overta» barn fra dette landet. Som en minstestandard mener UAPU at utenlandsadopterte barn bør ha samme rett til tilsynsfører som fosterhjemsplasserte barn har. Vi mener at det ligger implisitt at norskfødte adopterte barn vil inneha den samme retten ettersom det skal legges til rette for at norskfødte adopterte skal ha samvær med sine biologiske foreldre, jf. punkt 3 ovenfor. Utenlandsadopterte bør ha det samme rettsvernet.

Det er også svært viktig at utrederne som skal vurdere søkerne og de som skal gjennomføre adopsjonsforberedende kurs innehar adekvat kompetanse. UAPU foreslår at departementet utarbeider et eget rundskriv for innholdet i adopsjonsforberedende kurs, og vi bidrar gjerne som diskusjonspartner ved utarbeidelse av rundskrivet.

§ 1 Krav til adopsjonssøkere:

Formuleringen «erfaring med og kunnskap om» barn er vag. I rundskriv Q – 1046, fremgår det at dette gjelder barn generelt, men dersom adopsjonssøkerne mener at de har kunnskap spesifikt om adopterte barn så må dette fremkomme i vurderingen som ligger til grunn for sosialrapporten. UAPU er enige i at adopsjonssøkerne må synliggjøre at de har spesiell kunnskap om adopterte barn og vise hvorfor de er egnet til å ivareta spesifikt det barnet som de har blitt plukket ut til å være foreldre for.

§ 5 gjelder krav om tilleggsopplysninger. Vi spør om i hvilke tilfeller adoptivforeldre skal gi tilleggsopplysninger. Kriteriet «nødvendig» synes å stille opp en høy terskel. Vi tenker at det vil være mer praktisk om terskelen senkes. Det bør presiseres at § 6 ikke er uttømmende.

5. Forhåndssamtykke

Etter Adopsjonsloven § 18, annet ledd (i høringsnotatet s.6) kan en søker få forhåndssamtykke for å adoptere et barn under 5 år eller to søsken under 5 år. Departementet mener at adopterte barn sikres tilstrekkelig ved at søkeren har erfaring og kjennskap til barn. Vi stiller spørsmål ved hvor terskelen vil ligge for at en adopsjonssøker har tilstrekkelig kunnskap/erfaring med barn? Er det innenfor å ikke ha kjennskap/erfaring med barn? Det vil si, ønsker departementet bare en konstatering av erfaring/kjennskap til barn, eller kreves det en kvalifisert erfaring/kjennskap til å håndtere og gi omsorg til barn. Vi mener at vurderingen bør konkretiseres.

UAPU er enig i at det er rimelig at alle som skal adoptere, også ved nasjonal adopsjon, på forhånd gjennomgår adopsjonsforberedende kurs. Det er naturlig at man deltar på kurs før man får forhåndssamtykke. Dette vil gi adoptivsøkerne en mulighet til å tilegne seg erfaring om adopsjon før man bestemmer seg, og at det dermed kan være mindre prestisjetungt å trekke seg for de som ikke skulle føle seg klare.

Dersom en adopsjonssøker skal stå i register i 2 år, bør det undersøkes om det er oppstått vesentlige endringer fra forhåndssamtykke ble gitt. Adopsjonsforberedende kurs bør være «ferskvare.» Etter UAPUs syn bør også de som venter tilbys kurs nærmere selve adopsjonen. Innholdet i disse kursene bør dermed tilpasses hvor søkerne er i prosessen.

6. Adopsjonsforberedende kurs

Når det gjelder adopsjonsforberedende kurs, stiller UAPU spørsmål om hvilket innhold det vil være i adopsjonsforberedende kurs? Det fremgår i forskriften at kurset skal gi adopsjonssøkere innsikt i hva som kreves av dem som adoptivforeldre og forberede dem på å ta imot et barn og til å møte utfordringer. Dette er et godt utgangspunkt. Vi mener at kurset bør være spesifisert av departementet, på lik linje som krav i Pride-kurs for fosterforeldre. I et slikt kurs bør deltakerne lære å reflektere rundt egen omsorgsevne og hvem man er, i tillegg til å få inngående forståelse av barnet sin situasjon, sår og metoder for å styrke barnet. Vi mener at det er svært viktig at brukerstemmen er en sentral del av adopsjonsforberedende kurs. Dette kunne for eksempel foregå på samme måte som barnevernsproffenes rolle i fosterhjemforberedende kurs i dag. Vi mener at det bør tilbys spesifikke kurs rettet mot det å forstå spedbarnet når det gjelder spedbarnsadopsjon. UAPU anbefaler boken til Verrier; «Det første såret» som en del av det adopsjonsforberedende kurset.

Innholdet i adopsjonsforberedende kurs bør spesifiseres i eget rundskriv adressert til adopsjonsformidlerne, og departementet bør sørge for jevnlig tilsyn knyttet til kravene som settes til kurset. Kursholderne bør få adekvat veiledning og faglig påfyll for å kunne endre seg i takt med adopsjonssituasjonen. UAPU etterlyser også et samarbeid mellom direktoratet, Bufetat, foreningene og kursholderne på et generelt nivå slik at alle parter er informert om og oppdatert i hvilket innhold kursene har slik at alle parter drar i samme retning.

7. Barn med behov for spesiell støtte

Ved adopsjon av barn med særlige behov (høringsnotatet s. 10) bør det være en tilleggsvurdering fra det faglige utvalget. Når det gjelder punktet om at adopsjonssøkere ikke har mulighet til å klage, mener vi er hensiktsmessig og vil gi mer ro i prosessene rundt adopsjon.

8. Det faglige rådgivende utvalget for adopsjonssaker

Sammensetningen av utvalget synes gjennomtenkt og grundig. UAPU bemerker imidlertid at det bør spesifiseres at medlemmene i utvalget innehar adopsjonskompetanse.

9. Oppsummering

UAPU mener at det er på tide at staten tar sitt ansvar for adopterte barn og deres familier etter adopsjon. Det vises til Danmark og deres kompetansesenter for adopterte. I nasjonale adopsjoner kan barnet ha samvær med sine biologiske foreldre– det vil si at barnet bedre sikres adekvat omsorg gjennom at barnevernet er til stede gjennom oppveksten gjennom tilrettelegging av samvær. Vi ber om at staten sikrer utenlandsadopterte rettssikkerhet på lik linje som fosterhjemsplasserte barn og norskfødte adopterte gjennom å oppnevne egen tilsynsfører. På samme måte vil vi understreke hvor viktig det er at hele adoptivfamilien får obligatorisk oppfølging for å sikre at adopsjonen er et godt alternativ og virkelig er til barnets beste. UAPU stiller seg mer enn gjerne til disposisjon til samtaler dersom departementet ønsker dette.

UAPU mottar gjerne kopi av høringsammenstillingen med departementets vurderinger og konklusjoner når disse er ferdigstilt.